

Schone Kunst en Implicatiekunst Filosofisch bekeken

dr. Rob van Gerwen
Departement Wijsbegeerte
Universiteit Utrecht

Nationale Comenius Leergang 41
Module 6, “Letteren, kunst en cultuur”
Maastricht, 15 april 2016

Website

<http://www.phil.uu.nl/~rob/>

Inhoudsopgave

1 Vooraf	1
1.1 Vandaag	2
2 Schone Kunst	2
2.1 Autonomie	3
2.2 Definities	7
2.3 Meertrapsdefinitie	7
2.4 Conclusie	9

1 Vooraf

Hoe tackle je iets onbegrijpelijks?

- Soms kom je iets tegen wat onder geen enkele paraplu past.
- Welke strategie volg je dan?
- Hopelijk is de benadering die ik hier voorstel algemener toepasbaar.
 - Een korte reis door de kunstfilosofie.

(a) Jonas Staal: "Geert Wilders Werken"

(b) Rirkrit Tiravanija: "Koken voor mensen"

(c) Tinkebell: "My Dearest Cat Pinkeltje"

Figuur 1: Shock Art?

1.1 Vandaag

De rode draad van mijn betoog

Hoe onze kunst zich ontwikkelt

1. Rare experimenten van kunstenaars
2. Is het kunst? Wat is kunst?
 - Het moderne systeem van de schone kunsten
 - * Esthetisch
 - * Autonoom
 - * Historisch
3. Vernieuwing van de kunst? Voorbeeld: Implicatiekunst

2 Schone Kunst

Moderne systeem van de schone kunsten

17e, 18e eeuw

- *Kunst* wordt esthetisch (in plaats van functioneel).
 - Meesterwerken en genie worden de nieuwe norm
 - * Geen vooruitgang. (Shaftesbury en Kant)
 - Schone kunst wordt beoordeeld met smaak.
 - Subjectief

Figuur 2: Subjectieve eigenschappen

Hoe neemt de beschouwer esthetische kunst waar?

1. Schoonheid is het besef van de eigenheid van de ander via waarneming van diens uiterlijk — brengt *ons* nader tot de ander
2. Artistieke authenticiteit is wat maakt dat *wij* de maker in het werk zien — *onze* artistieke houding
3. Schilderkunst — de schilder *dik zien*
 - Kwetsbaar
 - a. Experiment
 - b. Gepast wijzen (Zie fig. 3a).
 - c. Vervalsing (Zie fig. 3b).

2.1 Autonomie

De Autonomie van kunst

- *Natuurschoonheid*: we nemen *vrijwillig* een esthetische houding aan.
- *Kunstschoonheid*: om kunst te waarderen *moeten* we een esthetische houding aannemen: daarom noemen we hem: de *artistieke houding*:
 - Het gaat erom te *denken en voelen* over het gerepresenteerde,
 - Maar er *niet naar te handelen*.
- (Zie Abramowicz, *Rhythm 5*, fig. 4a).

(a) Gepast wijzen (deelbare ervaring)

(b) Rembrandt: Hendrickje Stoffels badend, 1654

Figuur 3: De kwetsbaarheid van kunst

(a) Marina Abramowicz: "Rhythm 5"

(b) Guillermo Vargas Jiménez: "Exposición No. 1", Galeria Codice, Managua, Nicaragua, 2007

Figuur 4: De grenzen van de kunstpraktijk

(a) Ronald Ophuis, "Executie", 1995

(b) Burtynsky, "Nickel Tailings"

Figuur 5: Immorele afbeeldingen?

(a) "Hoofd van een Dode Man", Mexico 1990

(b) "Man Zonder Hoofd", 1993

Figuur 6: Joel-Peter Witkin (gewoon foto's?)

(a) "Helena", 2003, Trapholt Art Museum, Kolding, Danmark

(b) "Icecube"

Figuur 7: Marco Evaristi (gewoon installaties?)

Figuur 8: Orlan: "De Re-incarnatie van Sint-Orlan", 1990 ff.

2.2 Definities

Definities van kunst

- Institutionele Definitie van Kunst
 - "Kunst is wat de kunstenaar voorstelt" (Dickie)
- Historische Definitie van Kunst
 - "Kunst is wat op dezelfde manier ervaren moet worden als hoe voordien erkende kunst (gepast) ervaren werd" (Levinson)

2.3 Meertrapsdefinitie

Drie niveau's

1. Kunst als geheel is een praktijk (genus).
 - Autonom ten opzichte van het (morele) leven van alledag.
 2. Waarin centraal kunstwerken bestaan (specimens).
 - Worden door kunstcritiek beoordeeld.
 3. Die zijn in te delen in kunstvormen (species).
 - Die op bepaalde manieren zintuiglijk gewaardeerd moeten worden (kunstvormen perken de ervaring in).
- Deze niveau's moet je filosofisch onderscheiden. Over ieder ervan moet je iets anders vertellen.

Figuur 9: Santiago Sierra: “Group of Persons Facing the Wall and Person Facing Into a Corner”, 2002

Figuur 10: Santiago Sierra: “21 anthropomorphic modules”, 2005

Een Realistische Meertraps Definitie (RvG)

1. Kunstwerken veronderstellen een artistiek procédé (een kunstvorm)
2. Een procédé is artistiek als ze artistiek waardevolle instanties toelaat (en zodra ze dat doet)
3. Een instantie is artistiek waardevol als ze een belonende ervaring bewerkt van een type bekend van grootse kunst in andere kunstvormen (en zodra ze dat doet)
4. Kunst is de praktijk rond kunstvormen.

2.4 Conclusie

Samenvattend

- Moderne systeem van de schone kunsten
 - Kunst is esthetisch (= voor beschouwing)
 - Moreel autonoom (artistieke houding)
- Historisch gedefinieerd
 - Latere beleving lijkt op eerdere gepaste beleving
- Vernieuwing via:
 - Nieuwe procédés
 - Meesterwerken (maken procédés artistiek)
- Implicatiekunst
 - Procédé: materiaal dat op morele gronden ongeschikt lijkt om kunst mee te maken.
 - Meesterwerken: Sierra en Evaristi (*Helena*).
 - * Zij maken duidelijk hoe Implicatiekunst esthetisch gewaardeerd kan worden.

En de experimenten?

- Aanpak:
 1. Zoek iets wat ze gemeen hebben.
 2. Zoek voorbeelden die uitblinken en ontleen daar normen aan.
 3. Scheidt dan het kaf van het koren.
- (Laat je niet afleiden door zwakke experimenten—vage problemen).